ביצה פרק ראשון ביצה יד.

מסורת הש"ס

מקשרי אצבעותיו. ולא בכפו: **מתני' מדוך.** הוא כוכנא (ב) שמכין בו כדרכו ואין צריך ג)שנוי. אבל במלא במקום שיש מלא גסה כפך של תרס ידוכנו ולא במדוכה: **או כעץ פרור.** כף גדולה שקורין פוקי"ל דמלא בעי שנוי ג) וגמרא מפרש טעמא: **והמלא כמדוך של עץ.** שנוי בעי אבל סגי בהאי שנויא זוטא: **גמ' כל הקדרות.** כל מיני תכשיל צריכות מלח הלכך מאתמול הוה ידע דאיכצי ליה לדוכה: **ואין כל הקדרות צריכות תבלין.** ואדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר: **מפיגין טעמן.** ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול. ריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן לא פג: **דידע מאתמול מאי קדירה בעי בשולי.** לגישנא קמא בעי שנוי לגישנא בתרא לא בעי שנוי: **אי נמי.** תבלין של מוריקא איכא ביניהו שיש קדירה שמתבלין אותה בכרכום ואינו מפיג טעמן אם נדוך מבעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר לגישנא בתרא בעי שנוי לגישנא קמא לא בעי שנוי: **עמסס.** מלח ותבלין ד)כאחד: **לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה.** כדרכה כשאר תבלין: **כאן וכעץ הפרור.** על ידי שנוי ולא כדרכה ולגלי דהיינו דבר מועט: **כל דבר סלקא דעתך.** ואפי' כדבר שאין ניטל בשבת: **לכל דבר.** ואפי' לקדירה ועל כרחך כדרכה אמרי ה) ככל דרך שיטת הש"ס דעל מה נחלקו דומיא דלא נחלקו קאמר לא נחלקו על התבלין ומלח כאחד שנדוכין כדרכן על מה נחלקו לדוך כדרכה על מלח בפני עצמה שב"ש אומרים כפך בשנוי ועוד ממתיר לגלי ולא לקדירה וב"ה אומרים לכל דבר נדוכית כדרכה ולא הולכך לפרש שבבר פירש: **כי דייכת.** מלח: **אללי אללויי ודוך.** הטה המדוכה על לדה דסבר כשמואל דאמר נידוכת כדרכה במדוך של אבן ומיהו שנוי זוטא בעי לשנויי: **קל כוכנא.** במדוכת מלח: **האי לאו מנויה דביתאי הוא.** יודע אני שאין זה בתוך ביתי שסקרתי עליהם לדוך במדוך של אבן בלא שנוי: **דהוה גליל קליה.** ואילו מכה (ג) בהשמטה בתלכסון לא היה קולו גלול: **ודילמא תבלין הוו.** שאינן צריכין שנוי: **נכוחי מנכח.** (ד) כשהן משברין הגרעינים נשמע קולו במדוכה כמנבחים קרושנ"ט: **אין עושין טיסני.** בי"ט שעורת גדול הוא שכותש החטין עד שנתלקים מ' לתרנעה כדאמרי' במו"ק (ד' יג.): **פרשי.** שני דברים יש כאן לא זה דומה לזה קתני אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחן מרובה והדר תני אין כותשין כלל: **ולימא אין כותשין.** ואנא ידענא דמו לא מתעביד טיסנא: סתם מכתשת היינו גדולה: **אבל קטנה אימא שפיר דמי.** אפילו טיסני: **קא משמע לן.** אין עושין טיסני כלל לפי שאין כותשין שום כתישה במכתשת. והך מכתשת על כרחך לא שנא גדולה ולא שנא קטנה מדתני ריש"א אין עושין טיסני כלל: **אבל כותשין בקטנה.** דהוי כלאחר יד דאינה אלא לתבלין: **כי תניא נמי מסני'.** דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה ואין כותשין שאר כתישות במכתשת כגון דייסא וסתם מכתשת בגדולה קא מיירי: רבא

בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן. ותימה דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ומסכת שבת (דף קמא. ושם) קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת א) דאם רוצה לומר בי"ט היה לו לפרש ה)כדפירש ר"ש והכא מיירי בי"ט וא"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של יש צריך שינוי לדוך אומו גרעין גרעין אבל ו)שלייוג"י אין צריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם:

איבא בינייהו דידע בו' בעי בשולי. דלגישנא קמא בעי שנוי ולגישנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דלגישנא בתרא צריך שנוי ולגישנא קמא לא צריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל עניו דאזלינן לתומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל לד ענדינן לתומרא ומיהו שומין מותר לתקנם בי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותן מערב יו"ט ועוד דאמרינן ז)דרוש רעה שורה עליהן כשנטחנין בגילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין כדרכן וכדתניא דמייתי בר ממלא שנרי' אלוויי דרך שנוי מעטו וכן פסק רב אלפס דהואיל (ח) ואזלי וגרסי אמוראי אינהו דהאי ברייתא אע"ג דמתני' פליגא עלה קיימא לן כברייתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא מליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לעתון פלפלין ברמיס שהם משום דמחזי כעובדא דחול כשטוחנין ברמיס שקורין מוליט"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ואף ט)לפירוש התוספות דאזלינן לתומרא מכל מקום שמא דפלפלין מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהן מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא ביניהו פלפלין אבל לפי מה שפירש בשם הגדולים דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה ביחד יתברך נתלהיס ובשם המיוחד:

בכל דבר ס"ד. פי' ואפילו בדבר שאין ניטל בשבת כגון סיני זיתי ומזורי י)דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן ביחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלא בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי:

תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דקתני אהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחא מרובה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה: **כי** תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא. פירוש (ו) והשתא נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין שאר דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליכא רק לתבלין הוי כתישה כלאחר יד:

רבא

מקשרי אצבעותיו ולמעלה ו)מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי אלא א"ר אלעזר א)מנפח בידו אחת ובכל כחו: **מתני'** בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים ב)תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: **גמ'** דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר ג)כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה מאי בינייהו איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר (ו) א"ל רב אחא לבריה דרבי דייסת אצלי אצלויי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא אמר האי לאו מגוויה דביתאי הוא ודלמא אצלויי אצלי דשמעיה דהוה צליל קליה ודלמא תבלין הוו תבלין נבוחי מנבח קלייהו תנו רבנן אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי הכי קאמר מה טעם אין עושין טיסני לפי שאין כותשין במכתשת ולימא אין כותשין במכתשת אי תני אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא

רבא

עין משפט נר מצוה

קמז א מיי' פ"ג מהלי יו"ט הלכה ט"ו
סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקי פעיף ה:
קמז ב ג ד מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד פעיף ה:

רבינו חננאל

מתני' בית שמאי אומרים תבלין נידוכין במדוך של עץ כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כל הנידוכין נידוכין כדרכן ואפילו מלח, דקיי"ל כר' מאיר דאמר לא נחלקו על כל הנידוכין שנידוכין כדרכן ומלח עמהן. לא נחלקו אלא לדוך המלח בפני עצמו, שבית שמאי אומרים בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדירה, ובית הלל אומרים נידוך בכל וילכל דבר ואפילו לקדירה. א"ל רב לרב אחא אצלי דוך, כלומר עשה שנוי. השה אסיתא על צדה דוך. רב ששת שמע קל בוכנא דהוה ציל קליה. אמר כיון דציל קליה לא אצלו ודכו, ותבלין מנבח קליהו, והאי לא מנבח קליה לאו מביתי הוא. תי"ר אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת. תרתי קתני אין עושין טיסני אבל במכתשת כותשין, והדר תני אין כותשין במכתשת קשיין אהדדי. ופרקינן הכי קתני אין עושין טיסני. מ"ט לפי שאין כותשין במכתשת. ופריק רבא דאמר הא דתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה לדידן, אבל לבני [ארץ] ישראל אפילו במכתשת קטנה לא, כדתניא אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אחא. נ"ב ע"א ת"ל רב לרב אחא ברדלא מ' דייסת כו': (ב) רש"י ד"ה מדוך הוא כוכנא ומכין בו במדוכה כדרכו: (ג) ר"ח דהוה גליל קליה. ואלו מכה בהטייה בתלכסון: (ד) ר"ח נגוחי מנגח כשהגרעינין משתברין נשמע קולן כל"ל: (ה) תוס' ד"ה אימא ביינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי וכו' לב אלפס דהואיל דשקלי וטרו אמוראי אלינא וכו': (ו) ד"ה כי תניא וכו' והשתא ניחא דתרתי:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה בית הלל וכו' דאם ר"ל ב"י היה לו לפרש כדפירש ר"ש. מתהפכי התיבות ול"ל דאם ר"ל ביו"ט כדפירש ר"ש היה לו לפרש:

לעזי רש"י

פוקי"א (פרי"א). כף גדולה. מצקה. קרוישנ"ט. נוכחים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com